

ION CRISTEA

NICOLAE CĂTĂLIN TÂMPU

MARIA CRINA RADU

TOLERANȚE ȘI CONTROL DIMENSIONAL

EDITURA ALMA MATER
BACĂU 2020

CUPRINS

1. CALITATEA PRODUSELOR ÎN INDUSTRIA CONSTRUCTOARE DE MAȘINI	1
1.1. Generalități.....	1
1.2. Indicatori și caracteristici de calitate.....	1
1.3. Controlul calității produselor	4
1.4. Costul calității produselor	6
2. PRECIZIA PRELUCRĂRII ȘI ASAMBLĂRII PIESELOR ÎN CONSTRUCȚIA DE MAȘINI.....	8
2.1 Precizia dimensiunilor	8
2.1.1 Dimensiuni, abateri, toleranțe	8
2.1.2 Asamblarea alezajelor cu arbori. Ajustaje.....	13
2.1.3 Precizia formei geometrice a suprafețelor.....	16
2.1.4 Precizia poziției suprafețelor	22
2.1.5 Rugozitatea suprafețelor.....	28
3. NOTIUNI DE BAZA IN LEGATURA CU MASURARILE TEHNICE.....	34
3.1 Măsurare, control, verificare.....	34
3.2 Procese de măsurare.....	36
3.2.1. Tipuri de procese	36
3.2.2. Mijloace de măsurare.....	37
3.3 Metode de măsurare.....	40
3.3.1 Indici metrologici principali ai mijloacelor de măsurare	41
3.3.2 Erori de măsurare. Clasificare, cauze	44
4. CARACTERISTICI CONSTRUCTIVE ȘI METROLOGICE ALE MIJLOACELOR UNIVERSALE DE MĂSURAT	48
4.1 Cale plan paralele și calibre de interstii	48
4.2 Măsuri simple cu repere.....	50
4.3 Instrumente de măsurare cu scară gradată și vernier	52
4.4 Aparare micrometrice	55
4.5 Aparare comparatoare mecanice.....	57
4.5.1 Aparare comparatoare mecanice cu pârghie simplă	57
4.5.2 Aparare comparatoare mecanice cu cremalieră și roți dințate	59
4.5.4 Aparare comparatoare mecanice cu pârghie și roți dințate sau sector dințat	60
4.5.5 Aparare comparatoare mecanice cu pârghie și șurub melcat	62

4.6 Aparate comparatoare optico-mecanice	63
4.7 Aparate comparatoare pneumatice	67
4.8 Aparate comparatoare electromecanice, electrice, electronice.....	69
4.9 Aparate optice de masura	72
4.9.2 Microscope pentru măsurarea lungimilor și unghiurilor	73
4.10 Metode și mijloace pentru măsurarea directă a unghiurilor și conicităților.....	74
4.11 Metode și mijloace pentru măsurarea indirectă a unghiurilor și conicităților.....	76
4.12 Metode și mijloace pentru controlul abaterilor de la forma geometrică dată	80
4.13 Metode și mijloace pentru controlul abaterilor de la poziția reciprocă a suprafețelor.....	82
4.14 Metode și mijloace pentru controlul rugozității suprafețelor	85
4.14.1 Determinarea comparativă a rugozității (calitative)	85
4.14.2 Determinarea cantitativă absolută a rugozității	86
4.14.3 Principiul sau metoda palpării.....	87
4.14.4 Determinarea cantitativă globală a rugozității.....	88
5. TOLERANȚELE ȘI AJUSTAJELE PIESELOR LISE.	91
SISTEME DE TOLERANȚE ȘI AJUSTAJE	91
5.1 Sistemul ISO de toleranțe și ajustaje.....	91
5.1.1 Caracteristica 1 – baza sistemului de ajustaje.....	92
5.1.2 Caracteristica 2 – unitatea de toleranță și intervalele de dimensiuni (diametre) nominale	92
5.1.3 Caracteristica 3 – treptele de precizie.....	94
5.1.4 Caracteristica 4 – regimul de temperatură la control	95
5.1.5 Caracteristica 5 – ajustajele și simbolurile pieselor și ale ajustajelor.	95
5.2 Sistemul STAS de toleranțe și ajustaje	98
5.3 Indicații cu privire la alegerea preciziei și a ajustajelor	99
5.4 Toleranțele cotelor (dimensiunilor) fără indicații de toleranțe	101
5.5 Calculul și alegerea ajustajelor	101
5.5.1 Determinarea ajustajelor cu joc.....	101
5.5.2 Determinarea ajustajelor cu strângere.	104
6. TOLERANȚELE RULMENȚILOR ȘI AJUSTAJELE ASAMBLĂRILOR CU RULMENȚI	107
6.1 Jocurile în rulmenți.....	107
6.2 Ajustajele asamblărilor rulment – arbore și rulment – carcasă	109
7. CONTROLUL DIMENSIUNILOR ȘI SUPRAFEȚELOR CU AJUTORUL CALIBRELOR LIMITATIVE.....	110
7.1 Clasificarea și principiul de lucru al calibrelor	110
8. TOLERANȚELE, AJUSTAJELE ȘI CONTROLUL PIESELOR ȘI ASAMBLĂRILOR CONICE NETEDE	112

8.1 Elemente dimensionale principale	112
8.2 Precizia asamblărilor conice și toleranțele unghiurilor și conicităților	114
8.3 Mijloace speciale pentru controlul pieselor conice și al unghiurilor.....	115
9. TOLERANȚELE, AJUSTAJELE ȘI CONTROLUL PIESELOR ȘI ASAMBLĂRILOR FILETATE	117
9.1 Elemente dimensionale ale filetelor	117
9.2 Relații între abaterile diametrului mediu, pasului și unghiului flancurilor.....	118
9.3 Toleranțele și ajustajele filetelor metrice ISO de fixare	119
10. TOLERANȚELE ROȚILOR ȘI ANGRENAJELOR CU ROȚI DINȚATE CILINDRICE	122
11 TOLERANȚELE, AJUSTAJELE ȘI CONTROLUL ASAMBLĂRILOR CU PENE.....	125
12 TOLERANȚELE ȘI AJUSTAJELE ASAMBLĂRILOR CU CANELURI.....	127
13. LANȚURI DE DIMENSIUNI	130
13.1 Noțiuni generale.....	130
13.2 Metoda de maxim și minim.....	132
13.3 Metoda algebrică	135
13.4 Rezolvarea problemei directe a lanțurilor de dimensiuni liniare neparalele.....	136
13.5 Rezolvarea problemei inverse a lanțurilor de dimensiuni	137
13.5.1 Metoda toleranței medii	137
13.5.2 Metoda sortării pe grupe de dimensiuni.....	138
13.5.3 Metoda reglării	139
13.5.4 Metoda ajustării	140
13.5.5 Interschimbabilitatea partiala. Aplicații	141
13.5.6 Mijloace de măsurare și control de înaltă productivitate	143
13.5.7. Instalații de control automat.....	144